

Sygn. akt I NSNc 179/20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 lipca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Ewa Stefańska (przewodniczący)

SSN Maria Szczepaniec (sprawozdawca)

Agnieszka Inga Zielonka (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa R. Spółki z o.o. S.K.A. z siedzibą w W.

przeciwko A. G.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w dniu 28 lipca 2021 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Prokuratora Generalnego od nakazu zapłaty
wydanego przez Sąd Rejonowy w B. w dniu 30 września 2015 r., sygn. I Nc (...)

- 1. uchyla w całości zaskarżony nakaz zapłaty i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w Z. do ponownego rozpoznania;**
- 2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania przed Sądem Najwyższym.**

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w B. nakazem zapłaty z 30 września 2015 r., I Nc (...), nakazał pozwanej A. G., aby zapłaciła powodowi R. Spółka z o.o. S.K.A. z siedzibą w W. kwotę 11 000,00 zł z ustawowymi odsetkami w wysokości 8% rocznie od dnia 2 września 2015 r. do dnia zapłaty, z zastrzeżeniem możliwości zmiany wysokości odsetek ustawowych oraz kwotę 2 555,00 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kwotę 2 400,00 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego, w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu albo wniosła w tym terminie zarzuty. Pozwana nie wniosła zarzutów i orzeczenie uprawomocniło się.

W uzasadnieniu wyroku Sąd Rejonowy wskazał, że kognicja sądu w pierwszej fazie postępowania nakazowego jest ograniczona i sprowadza się do stwierdzenia istnienia podstaw do wydania nakazu zapłaty, które są określone w art. 485 k.p.c. W ocenie Sądu Rejonowego ustawodawca nakłada na sąd obowiązek wydania nakazu zapłaty, bez merytorycznego badania zasadności powództwa. Sąd Rejonowy wyjaśnił, że do takiego badania dochodzi dopiero w drugim etapie postępowania nakazowego, na rozprawie po skutecznym wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty. Zdaniem Sądu Rejonowego, weksel przedstawiony przez powódkę spełniał wymogi formalne, natomiast jego prawdziwość i treść nie budziły wątpliwości. Sąd Rejonowy zaznaczył, że nie budziła również wątpliwości legitymacja czynna powódki, ponieważ wynikała bezpośrednio z treści weksla.

Prokurator Generalny wniósł do Sądu Najwyższego (data wpływu: 29 grudnia 2020 r.) za pośrednictwem Sądu Rejonowego w B. (data wpływu: 28 sierpnia 2020 r.) skargę nadzwyczajną, na podstawie art. 89 § 1 w zw. z art. 115 § 1 i 1a ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz. U. 2021 r., poz. 154; dalej: u.SN), od prawomocnego nakazu zapłaty z weksla wydanego przez Sąd Rejonowy w B. 30 września 2015 r., I Nc (...), z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, zaskarżając go w całości.

Skarżący, na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 i 2 u.SN, zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu:

1) naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w art. 30 i 76 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. 1997

r., Nr 78, poz. 486 ze zm.; dalej: Konstytucja RP), takich jak godność człowieka i ochrona konsumenta, jako strony słabszej strukturalnie w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi przez orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksła, wierzytelności wynikającej z zawartej przez pozwaną z powodem umowy opcji nabycia akcji, bez zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru zapisów umowy, z którego wynikało zobowiązanie;

2) naruszenie w sposób rażący prawa materialnego, tj.:

- art. 385³ pkt 23 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c., poprzez niezastosowanie przepisu o niedozwolonych postanowieniach umownych do umowy opcji nabycia akcji, będącej źródłem zgłoszonego roszczenia w sytuacji, gdy zawarta w umowie opcji nabycia akcji klauzula w zakresie swobody powódki w wypełnieniu weksła in blanco (art. 6 ust 4 umowy), obejmującej określenie miejsca płatności weksła, które następnie wpływa na właściwość miejscową sądu, jest niedozwolona w rozumieniu art. 385³ pkt 23 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 i 3 k.c., albowiem nie została uzgodniona indywidualnie i jest sprzeczna z dobrymi obyczajami, przez co rażąco narusza interesy pozwanego jako konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c., skoro narzuca rozpoznanie sprawy przez sąd, który według ustawy nie jest właściwy miejscowo, co powoduje, że klauzula ta jest bezskuteczna i w konsekwencji nie było dopuszczalne rozpoznanie sprawy przez Sąd Rejonowy w B. jako niewłaściwy miejscowo i zachodziły podstawy do przekazania sprawy sądowi właściwemu na zasadzie art. 200 § 1 k.p.c. według kryterium z art. 27 § 1 k.p.c.;

- art. 385³ pkt 16 i 17 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c., poprzez niezastosowanie przepisu o niedozwolonych postanowieniach umownych do umowy opcji nabycia akcji zawartej przez pozwaną jako konsumenta w rozumieniu art. 22¹ k.c. i zasądzenie na rzecz powódki dochodzonej należności, obejmującej karę umowną za niewykonanie zobowiązania w sytuacji, gdy klauzula zawarta w art. 6 ust 3 łączącej strony umowy opcji nabycia akcji z dnia 18 września 2013 r., przewidująca prawo powodowej spółki do żądania kary umownej w wysokości pięćdziesięciokrotności „Ceny Akcji”, czyli dokonanego na rzecz pozwanej świadczenia, stanowi niedozwoloną klauzulę umowną w stosunkach konsumenckich, które czyni niedopuszczalnym orzeczenie zastrzeżonej kary

umownej ze względu na bezskuteczność tego zastrzeżenia;

- art. 484 § 2 k.c. w zw. z art. 483 § 1 k.c. i art. 484 § 1 k.c., poprzez zasądzenie na rzecz powódki dochodzonej należności w postaci kary umownej za niewykonanie zobowiązania, w sytuacji, gdy zawarta w art. 6 ust 3 łączącej pozwaną i pozwanego „umowy opcji nabycia akcji” z 18 września 2013 r. klauzula przewidująca prawo powodowej spółki do żądania kary umownej w wysokości pięćdziesięciokrotności dokonanego na rzecz pozwanej świadczenia tytułem „Ceny Akcji” jest rażąco wygórowana i pozostaje bez jakiegokolwiek związku z godnym ochrony interesem powódki, a w szczególności z wysokością rzeczywistej szkody po stronie nabywcy opcji akcji, która to szkoda usprawiedliwiałaby miarkowanie wysokości kary umownej, a której to szkody, jej wysokości i kalkulacji powódka nie wykazała.

W uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej Prokurator Generalny wyjaśnił, że wydanie przez Sąd Rejonowy orzeczenia, nakładającego na stronę będącą konsumentem obowiązek zapłaty, bez badania prawidłowości stosunku podstawowego z uwagi na istniejące wątpliwości, co do jego uczciwego charakteru, z którego wynika zobowiązanie, w sytuacji, gdy jego drugą stroną jest przedsiębiorca, jest sprzeczne z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Prokurator Generalny stwierdził, że Sąd Rejonowy był zobowiązany do respektowania zasad konstytucyjnych oraz chronionych konstytucyjnie wolności i praw człowieka i obywatela, w tym godności człowieka wskazanej w art. 30 Konstytucji RP i wiążącego się z nim, a możliwego do wyprowadzenia z art. 76 Konstytucji RP prawa oczekiwania do wywiązania się przez władze publiczne z obowiązku podejmowania działań chroniących konsumenta przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Zdaniem Prokuratora Generalnego, osoba fizyczna będąca stroną umowy opcji nabycia akcji zawartej z podmiotem prowadzącym działalność gospodarczą i zawodowo zajmującym się działalnością finansową, w swojej działalności stosującym standardowe, niepodlegające negocjacji umowy, jest objęta ochroną, przewidzianą w art. 76 Konstytucji RP. Prokurator Generalny podniósł, że rozpoznawana sprawa ma charakter konsumencki, ponieważ powódka jako przedsiębiorca dochodzi przeciwko pozwanej będącej osobą fizyczną roszczenia o

zapłatę, które za swoje źródło ma umowę opcji nabycia akcji. Skarżący zaznaczył, że pozwana zawarła umowę z powódką jako konsument, w stosunku do którego znajdował zastosowanie art. 22¹ k.c. Natomiast do umowy opcji nabycia akcji miały zastosowanie przepisy o niedozwolonych postanowieniach umownych (art. 383 k.c. - 385 k.c.) ze wszelkimi tego konsekwencjami, tak w aspekcie procesowym (właściwość miejscowa sądu), jak i w zasadzie oraz zakresie odpowiedzialności finansowej pozwanej. W opinii Prokuratora Generalnego niezakwalifikowanie pozwanej jako konsument doprowadziło do rażącego pominięcia przez sąd orzekający art. 385³ pkt 23 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c., poprzez niezastosowanie przepisu o niedozwolonych postanowieniach umownych do umowy opcji nabycia akcji, będącej źródłem zgłoszonego roszczenia w sytuacji, gdy zawarła w umowie klauzula w zakresie swobody powódki w wypełnieniu weksla in blanco, obejmującej także miejsce płatności, które następnie wpływa na właściwość miejscową sądu, jest niedozwolona w rozumieniu art. 385³ pkt 23 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 i 3 k.c., albowiem nie została uzgodniona indywidualnie i jest sprzeczna z dobrymi obyczajami, przez co rażąco narusza interesy pozwanej jako konsumenta, skoro narzuca rozpoznanie sprawy przez sąd, który według ustawy nie jest właściwy miejscowo, co powoduje, że klauzula ta jest bezskuteczna i w konsekwencji nie było dopuszczalne rozpoznanie sprawy przez Sąd Rejonowy jako niewłaściwy miejscowo i zachodziły podstawy do przekazania sprawy sądowi właściwemu na zasadzie art. 200 § 1 k.p.c. według kryterium z art. 27 § 1 k.p.c. Dalej – Prokurator Generalny przyjął, że powódka nie wykazała, że postanowienie umowne ustanawiające obowiązek zapłacenia kary umownej o określonej wysokości było wynikiem indywidualnego uzgodnienia z pozwaną, nie określało również świadczenia głównego umawiających się stron. W ocenie Prokuratora Generalnego, kara umowna określona przez strony jest rażąco wygórowana (pięćdziesięciokrotność ceny zbywanych akcji, która określona została na kwotę 700,00 zł), a więc stawia konsumenta w pozycji nierównoważnej względem profesjonalnego kontrahenta i czyni umowę rażąco nieuczciwą oraz pozostaje w ewidentnej sprzeczności z dobrymi obyczajami oraz przyjętą powszechnie aksjologią w obrocie. Tak ustalona kara umowna, pozostaje bez związku z

wysokością szkody, której miałyby powódka doznać w związku z tym, że nie doszło do wykonania umowy.

W konsekwencji autor skargi nadzwyczajnej wniósł o uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty w całości i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w B. do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania ze skargi nadzwyczajnej.

W odpowiedzi na skargę nadzwyczajną, powódka wniosła o jej oddalenie. Odnosząc się do zarzutów skargi nadzwyczajnej podniosła, że okoliczność zawarcia przez pozwaną umowy jako wspólnik spółki kapitałowej, wyklucza możliwość przyznania jej statusu konsumenta. Powódka zaznaczyła, że okoliczność przysługiwania pozwanej prawa do przyszłych akcji zwykłych było warunkiem bezwzględny zawarcia umowy opcji nabycia akcji. Zdaniem powódki, pozwana świadomie wprowadziła powódkę w błąd, oświadczając, że jest uprawniona do nieodpłatnego nabycia praw do akcji i akcji zwykłych spółki K. S.A. z siedzibą w K. oraz znajduje się na liście pracowników uprawnionych do nieodpłatnego nabycia akcji tej spółki. W konsekwencji, powódka od chwili zawarcia umowy pozostawała w błędnym przeświadczeniu, że pozwana posiada status przyszłego akcjonariusza. W ocenie powódki, nawet gdyby przyjąć, że pozwana przy zawarciu i wykonywaniu umowy może zostać uznana za konsumenta, to nie powinna być ona objęta ochroną wynikającą z przepisów dotyczących szczególnej pozycji konsumentów, a mających swoje źródło w Konstytucji RP, ponieważ świadomie złożyła w treści umowy nieprawdziwe oświadczenie w zakresie przysługujących jej praw do akcji objętych umową. Powódka wyjaśniła, że zawarła ponad tysiąc umów opcji nabycia akcji o analogicznej treści, z których w zdecydowanej większości kontrahenci powódki wywiązali się w sposób prawidłowy, tj. ich oświadczenia o prawie do przyszłych akcji spółki były prawdziwe, natomiast do przeniesienia praw do akcji nie doszło z przyczyn niezależnych od stron umowy. Powódka wskazała również, że brak jest podstaw do miarkowania wysokości kar. Pozwana mogła dochodzić swoich praw, czego zaniechała, w konsekwencji nakaz zapłaty uprawomocnił się. Powódka podniosła również, że wzywała kontrahentów, w tym pozwaną do zwrotu wypłaconej ceny akcji, powiększonej o koszty związane z zawarciem umowy opcji nabycia akcji. W przypadku dokonania zapłaty, była

gotowa odstąpić od dochodzenia należnych kar umownych. Powódka podkreśliła, że wobec osób, które odpowiedziało na wezwanie, odstępować od dochodzenia od nich zapłaty kar umownych. Pozwana również miała taką możliwość, z której jednak nie skorzystała. Celem powódki nie było egzekwowanie kar umownych, ale nabycie praw do przyszłych akcji spółki. Odnosząc się do zarzutu niewłaściwości miejscowej, powódka wskazała, że takie uchybienie nie może być traktowane jako rażące naruszenie praw, które uprawnia do wniesienia skargi nadzwyczajnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga nadzwyczajna zasługuje na uwzględnienie, zaskarżony nakaz zapłaty narusza podstawowe gwarancje konstytucyjne, jednak nie wszystkie podniesione przez Prokuratora Generalnego zarzuty, okazały się zasadne.

Zgodnie z art. 89 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.U. 2021, poz. 154, dalej: u.SN), jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojkowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile: orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji, lub orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Skarga nadzwyczajna stanowi instytucję prawną, zaliczaną do nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Ustawodawca przyjął, że celem skargi nadzwyczajnej jest eliminowanie z obrotu prawnego wadliwych orzeczeń sądowych, które nie spełniają podstawowych standardów, w szczególności zostały wydane w oparciu o nieprawidłowo zrekonstruowane normy prawne lub ustalenia sądu są sprzeczne z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, nawet w przypadku, gdy są już prawomocne (uzasadnienie projektu ustawy z 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, druk sejmowy VIII kadencji nr 2003).

Orzekanie w ramach skargi nadzwyczajnej ma jednak charakter wyjątkowy, bowiem możliwość skorygowania prawomocnych orzeczeń uzasadniania jest takim stopniem ich wadliwości, którego nie da się pogodzić z podstawowymi zasadami demokratycznego państwa prawnego, czyniąc je przez to elementarnie niesprawiedliwymi.

Na podmiocie wnoszącym skargę nadzwyczajną spoczywa w pierwszej kolejności powinność wykazania zaistnienia w danej sprawie przynajmniej jednego z uchybień wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Zaistnienie tego rodzaju uchybienia potwierdza wadliwość zaskarżonego orzeczenia, rodząc jednocześnie obowiązek zbadania, czy wadliwość ta powinna być usunięta ze względu na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Samo zatem zaistnienie przesłanki szczególnej wskazanej w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN nie przesądza automatycznie o konieczności usunięcia z obrotu prawnego zaskarżonego orzeczenia. Natomiast niezasadność zarzutów podnoszonych przez podmiot skarżący w ramach podstaw szczególnych przesądza o bezzasadności skargi, nawet bez badania przesłanki ogólnej skargi (wyrok Sądu Najwyższego z 30 czerwca 2021 r., I NSNc 171/20; postanowienie Sądu Najwyższego z 2 marca 2021 r., I NSNk 5/20).

W orzecznictwie ugruntowany jest pogląd, że skarga nadzwyczajna nie służy do eliminowania wszystkich wadliwych orzeczeń sądowych, a jedynie tych, które obarczone są wadami o fundamentalnym znaczeniu w świetle zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, które uzasadniają ingerencję w powagę rzeczy osądzonej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 2/20; wyrok Sądu Najwyższego z 30 czerwca 2021 r., I NSNc 171/20; postanowienie Sądu Najwyższego z 2 marca 2021 r., I NSNk 5/20).

Zasada demokratycznego państwa prawnego w znaczeniu opisowym jest zbiorem różnych wartości bezpośrednio lub pośrednio wyrażonych w Konstytucji RP, dotyczących prawa, ustroju państwa oraz relacji między państwem a jednostką (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 25 listopada 1997 r., K 26/97).

W literaturze wskazuje się, że ustawodawca przyznał pierwszeństwo zasadzie sprawiedliwości, rozumianej jako wydanie orzeczenia wolnego od wad, zgodnego z prawem materialnym i procesowym, a także opartego na prawidłowo zebranych i zweryfikowanym materiale dowodowym. Jednocześnie przewidział mechanizmy mające na celu zabezpieczenie stabilności prawomocnych orzeczeń sądowych w takim zakresie, w jakim jest to do pogodzenia z założeniami skargi nadzwyczajnej (K. Szczucki, *Ustawa o Sądzie Najwyższym. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 458).

Wniesienie skargi nadzwyczajnej jest dopuszczalne dopiero po wyczerpaniu dostępnych środków zaskarżenia (art. 89 § 1 u.SN). Ustawa przewiduje ponadto ściśle określony krąg podmiotów uprawnionych do jej wniesienia (art. 89 § 2 u.SN).

Na podstawie art. 494 § 2 k.p.c. (w brzmieniu z dnia wydania nakazu zapłaty), zaskarżony nakaz zapłaty wydany przez Sąd Rejonowy w B., ma skutki prawomocnego wyroku, dlatego nie przysługuje od niego żaden inny środek zaskarżenia (wyrok Sądu Najwyższego z 8 maja 2019 r., I NSNc 2/19). Skarga nadzwyczajna została wniesiona w terminie, przez uprawniony do tego podmiot.

Prokurator Generalny oparł skargę nadzwyczajną na:

1. przesłance ogólnej, w postaci konieczności zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, oraz
2. przesłance szczególnej – naruszenia zasad, wolności i praw człowieka i obywatela określonych w art. 30 i 76 Konstytucji RP oraz rażącego naruszenia prawa materialnego (art. 385³ pkt 23 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c., art. 385³ pkt 16 i 17 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c., art. 484 § 2 k.c. w zw. z art. 483 § 1 k.c. i art. 484 § 1 k.c.).

Z uwagi na to, że skarga jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia od prawomocnych orzeczeń sądu, Prokurator Generalny powinien wykazać zaistnienie obu powyższych przesłanek, w tym uchybienia popełnione przy rozpoznawaniu sprawy przez sąd.

Prokurator Generalny zarzucił zaskarżonemu orzeczeniu naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w art. 30 i 76 Konstytucji RP czyli zasady ochrony godności człowieka i zasady ochrony konsumenta, jako strony

słabszej w stosunkach prywatnoprawnych z przedsiębiorcą, przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. W ocenie Prokuratora Generalnego istota naruszenia powyższych zasad polega na wydaniu przez Sąd Rejonowy w B. nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla, na podstawie wierzytelności wynikającej z zawartej przez strony umowy opcji nabycia akcji, bez zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru zapisów umowy, z której wynikało zobowiązanie.

Zarzut naruszenia art. 30 Konstytucji RP nie zasługuje na uwzględnienie, ponieważ Prokurator Generalny nie wyjaśnił w jaki sposób doszło do naruszenia zasady ochrony godności człowieka, poprzez wydanie zaskarżonego nakazu zapłaty. Uzasadnienie skargi nadzwyczajnej nie zawiera stosownego wyводу w tym zakresie, ograniczając się jedynie do przytoczenia ogólnych sformułowań dotyczących praw i wolności ekonomicznych przysługujących jednostce, a mających swoje źródło w poszanowaniu godności ludzkiej i będących warunkiem jej poszanowania. Zdaniem skarżącego, realizacja ochrony godności człowieka, nie jest możliwa bez stworzenia warunków bytowych i ekonomicznych, umożliwiających godną egzystencję i udział w życiu gospodarczym i społecznym. Natomiast skarżący nie wyjaśnił, jaka jest relacja pomiędzy tak rozumianą zasadą ochrony godności człowieka, a okolicznościami rozpoznawanej sprawy. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że do naruszenia zasady ochrony godności poprzez wydanie orzeczenia sądowego może dojść w sytuacji, gdy kwestionuje się w nim człowieczeństwo osoby poprzez potraktowanie w sposób nieludzki, nieliczący z jego człowieczeństwem (wyroki Sądu Najwyższego z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20). Dlatego wobec nie wskazania przez skarżącego, na czym polega naruszenie art. 30 Konstytucji RP, zarzut naruszenia zasady ochrony godności człowieka, należało uznać za niezasadny.

W rozpoznawanej skardze nadzwyczajnej, do kluczowych zagadnień należy ustalenie: czy pozwanej przysługuje status konsumenta oraz czy można uznać za niezgodny z prawem prawomocny nakaz zapłaty, wydany wyłącznie na podstawie literalnej wykładni obowiązujących przepisów procesowych. Zajęcie stanowiska w powyższym zakresie ma rozstrzygające znaczenie, ponieważ determinuje zakres

praw przysługujących pozwanej oraz sposób procedowania przez Sąd Rejonowy w B..

Sąd Najwyższy uwzględnił natomiast zarzut naruszenia art. 76 Konstytucji RP, który określa podstawowe gwarancje konstytucyjne w zakresie ochrony konsumenta w stosunkach z przedsiębiorcą. Skarżący słusznie podniósł, że art. 76 Konstytucji RP, który nakłada na władze publiczne obowiązek ochrony konsumenta przed nieuczciwymi praktykami, zawiera treść normatywną i może być bezpośrednio stosowany, poprzez art. 8 Konstytucji RP. Natomiast wynikający z art. 76 Konstytucji RP obowiązek zapewnienia właściwej ochrony konsumentów spoczywa na każdym organie i instytucji, do których właściwości należą sprawy dotyczące konsumentów. W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego przyjmuje się, że art. 76 Konstytucji RP wyraża zasadę konstytucyjną zobowiązującą władzę publiczną, w tym również sądy powszechne, do podejmowania działań mających na celu ochronę konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Przepis ten powinien być uwzględniany zarówno przez ustawodawcę na etapie stanowienia prawa, jak i przez sądy powszechne, w procesie jego stosowania i dokonywania jego wykładni (wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 21 kwietnia 2004 r., K 33/03; z 13 września 2005 r., K 38/04; z 17 maja 2006 r., K 33/05; z 13 września 2011 r., K 8/09). Konstytucyjna zasada ochrony konsumenta zakłada, że konsument ma słabszą pozycję kontraktową niż przedsiębiorca, dlatego „wymaga ochrony, a więc pewnych uprawnień, które doprowadziłyby do przynajmniej względnego zrównania pozycji kontrahentów” (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 11 lipca 2011 r., P 1/10). Umocnienie pozycji konsumenta ma na celu urzeczywistnienie zasady równorzędności pomiędzy uczestnikami obrotu gospodarczego (wyrok Sądu Najwyższego z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20, wraz z powołanym tam orzecznictwem).

Zakres ochrony konsumentów, przewidziany w art. 76 Konstytucji RP, jest uregulowany szczegółowo na poziomie ustawowym. Ponadto, na podstawie art. 9 Konstytucji RP, mają również zastosowanie przepisy Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz. Urz. UE C 202 z 7 czerwca 2016 r.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że zakres ochrony konsumentów wynikający z art. 76 Konstytucji RP należy oceniać z uwzględnieniem

zasad i wymagań prawa unijnego, z uwagi na zakres implementowania regulacji unijnych dotyczących prawa konsumenckiego do krajowego porządku prawnego (wyroki Sądu Najwyższego: z 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20 wraz z powołanym tam orzecnictwem). Szczególne znaczenie dla ochrony konsumentów ma Dyrektywa Rady Unii Europejskiej nr 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. UE L, 1993, poz. 95, s. 29, dalej: Dyrektywa 93/13). W kontekście powyższych rozważań, na uwagę zasługuje art. 7 ust. 1 oraz motyw 24 Dyrektywy 93/13, który nakłada na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia skutecznych środków, mających na celu zapobieganie stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Mając na uwadze powyższe, uznanie art. 76 Konstytucji RP za dopuszczalny wzorzec kontroli orzeczeń na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN pozwala na przeprowadzenie oceny zgodności z tym przepisem zaskarżonego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla.

W orzecnictwie za utrwalony przyjmuje się pogląd, że pojęcie „konsument” użyte w art. 76 Konstytucji RP ma charakter autonomiczny i nie może być rozumiane wyłącznie w znaczeniu cywilnoprawnym. Konstytucyjna norma zapewnia bowiem ochronę „wszelkim podmiotom, w szczególności osobom fizycznym” mającym słabszą pozycję wobec profesjonalnego podmiotu (wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 2 grudnia 2008 r., K 37/07; z 13 września 2005 r., K 38/04). Natomiast, pojęcie „konsument” na gruncie art. 22¹ k.c. ma węższe znaczenie, ponieważ dotyczy wyłącznie osób fizycznych dokonujących czynności prawnej z przedsiębiorcą, niezwiązanej bezpośrednio z jego działalnością gospodarczą lub zawodową (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 2 grudnia 2008 r., K 37/07). W rozpoznawanej sprawie, zaskarżony nakaz zapłaty został oparty na wekslu własnym, którego podstawą była umowa opcji nabycia akcji, zgodnie z którą pozwana zobowiązała się podpisać porozumienie wekslowe, celem zabezpieczenia roszczenia o zapłatę kary umownej, o wartości 35 000 zł. Zarówno z treści pozwu jak i z załączonej do pozwu umowy opcji nabycia akcji jednoznacznie wynika, że umowa ta nie została zawarta w związku z prowadzeniem przez osobę fizyczną działalności gospodarczej lub zawodowej, ale w związku z jej zatrudnieniem w K. S.A., znajdującego się w procesie komercjalizacji. Strony zgodnie przyjęły, że z

faktu zatrudnienia pozwanej w tym przedsiębiorstwie, przysługuje jej prawo do nieodpłatnego nabycia akcji tej spółki, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Natomiast samo przeniesienie praw do akcji miało nastąpić w przyszłości. W świetle powyższych okoliczności powódka błędnie przyjęła, że pozwana jest współnikiem spółki kapitałowej. Treść umowy opcji nabycia akcji potwierdza, że w momencie jej zawarcia pozwana nie prowadziła działalności gospodarczej lub zawodowej. Jednocześnie należy zauważyć, w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że nawet status akcjonariusza, nie stoi na przeszkodzie uznania takiego podmiotu za konsumenta (wyrok Sądu Najwyższego z 10 marca 2016 r., III CSK 167/15). Mając na uwadze powyższe, nie ulega wątpliwości, że w świetle brzmienia art. 22¹ k.c., pozwanej przysługuje status konsumenta.

Sąd Najwyższy nie podziela stanowiska powódki, że w przypadku postępowania nakazowego, z uwagi na jego szczególny charakter, czynności sądu ograniczają się jedynie do badania warunków formalnych pozwu i dołączonych do niego dokumentów. Istotnie, w pierwszym etapie postępowania nakazowego, rola sądu jest ograniczona do oceny formalnej ważności weksla. Zgodnie z art. 485 § 2 k.p.c., sąd wydaje nakaz zapłaty przeciwko zobowiązanemu z weksla należycie wypełnionego, którego prawdziwość i treść nie nasuwają wątpliwości. W przypadku przejścia na powódkę praw z weksla, do wydania nakazu zapłaty niezbędne jest przedstawienie dokumentów uzasadniających roszczenie, o ile przejście tych praw nie wynika bezpośrednio z weksla. Natomiast w drugim etapie a zatem dopiero po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty, na podstawie art. 493 § 1 k.p.c., sąd może zbadać zarzuty materialne odnoszące się do zobowiązania wekslowego oraz stosunku podstawowego (postanowienie Sądu Najwyższego z 14 lutego 2014 r., II CSK 291/13).

Powyższe nie ma jednak zastosowania w przypadku postępowania nakazowego prowadzonego na podstawie weksla, który stanowi zabezpieczenie umowy konsumenckiej. Za utrwalony w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej przyjmuje się pogląd, że organy wymiaru sprawiedliwości z urzędu dokonują oceny nieuczciwych postanowień umowy konsumenckiej (wyrok z 21 kwietnia 2016 r., Radlinger i Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, pkt 77 i przywołane tam orzecznictwo). Przepis art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13 należy

interpretować w ten sposób, że sprzeciwia się on przepisom krajowym, w tym art. 485 § 2 k.p.c., „pozwalającym na wydanie nakazu zapłaty opartego na wekslu własnym, który stanowi gwarancję wierzytelności powstałej z umowy kredytu konsumenckiego, w sytuacji gdy sąd rozpoznający pozew o wydanie nakazu zapłaty nie jest uprawniony do zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru warunków tej umowy, jeżeli sposób wykonania prawa do wniesienia zarzutów od takiego nakazu nie pozwala na zapewnienie przestrzegania praw, które konsument opiera na tej dyrektywie” (wyrok z 13 września 2018 r., Profi Credit Polska, C-176/17, EU:C:2018:711, pkt 71). Również w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjęło się, że przepisy proceduralne ograniczające możliwość skorzystania przez konsumenta z przysługującej ochrony na gruncie prawa wspólnotowego, zezwalające na badania treści konsumenckiego stosunku podstawowego wyłącznie w przypadku wniesienia zarzutów, nie realizowałyby celu prawa konsumenckiego, jakim jest realne wyrównanie pozycji stron umowy konsumenckiej (wyroki Sądu Najwyższego z: 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20). W celu zapewnienia właściwej ochrony konsumentowi, w postępowaniu nakazowym, którego przedmiotem jest zobowiązanie wekslowe, sąd jest zobowiązany z urzędu zbadać czy weksel stanowi zabezpieczenie umowy konsumenckiej. Dalej – w przypadku gdy stroną jest konsument, sąd stosuje przepisy Kodeksu postępowania cywilnego oraz z urzędu przepisy mające na celu ochronę praw konsumenta (wyroki Sądu Najwyższego z: 21 czerwca 2021 r., I NSNc 179/19; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20).

W analizowanej sprawie pozwana pomimo doręczenia nakazu zapłaty i pouczenia, nie wniosła zarzutów, w związku z czym nie mogła być wyznaczona rozprawa, a Sąd Rejonowy nie mógł wydać wyroku co do utrzymania w mocy albo uchylenia nakazu i orzeczenia o żądaniu pozwu, ani nie mógł wydać postanowienia o uchyleniu nakazu zapłaty i odrzuceniu pozwu albo umorzeniu postępowania (art. 495 § 1 k.p.c. i art. 496 k.p.c. w brzmieniu z dnia wydania nakazu zapłaty). Bezspornym jest również, że Sąd Rejonowy rozpoznając sprawę nie badał z urzędu stosunku cywilnoprawnego, będącego podstawą prowadzonego postępowania nakazowego. Sąd Rejonowy nie uwzględnił konsumenckiej natury podstawowego

stosunku prawnego, w konsekwencji zastosował wprost przepisy Kodeksu postępowania cywilnego, z pominięciem przepisów o ochronie konsumenta przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Nie budzi wątpliwości że, pominięcie przez Sąd Rejonowy wskazanych okoliczności nie pozwoliło na realizację celu głównego, jakim jest ochrona konsumentów znajdujących się w pozycji słabszej względem przedsiębiorcy. Wobec powyższego, należało uznać, że Sąd Rejonowy w B. wydając w dniu 30 września 2015 r. zaskarżony nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla w sprawie I Nc (...) naruszył konstytucyjną zasadę ochrony konsumentów wynikającą z art. 76 Konstytucji RP nie zapewniając konsumentowi ochrony przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi.

Prokurator Generalny zarzucił również zaskarżonemu nakazowi zapłaty rażące naruszenie przepisów prawa materialnego - art. 385³ pkt 23 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c., art. 385³ pkt 16 i 17 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c., art. 484 § 2 k.c. w zw. z art. 483 § 1 k.c. i art. 484 § 1 k.c. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że dokonując oceny, czy doszło do rażącego naruszenia prawa, należy wziąć pod uwagę następujące kwestie: wagę naruszonych norm, stopień (istotność) naruszenia oraz skutki naruszenia dla stron postępowania (wyrok Sądu Najwyższego z 8 maja 2019 r., I NSNc 2/19). Mając na uwadze powyższe, Sąd Najwyższy uznał, że w rozpoznawanej sprawie nie doszło do rażącego naruszenia przepisów wskazanych przez skarżącego.

Zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c., postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Przytoczony przepis, został wprowadzony do Kodeksu cywilnego w drodze implementacji postanowień Dyrektywy 93/13 (art. 3 i art. 6 ust. 1).

Ograniczenia wynikające z treści art. 385¹ § 1 k.c., mają na celu ochronę konsumenta jako strony znajdującej się w słabszej pozycji wobec przedsiębiorcy oraz zniwelowanie nierównowagi występującej pomiędzy nimi. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że niedozwolone postanowienia umowne, w

rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., nie są wiążące dla konsumenta od samego początku, co sąd orzekający ma obowiązek uwzględnić z urzędu, dlatego nie ma potrzeby wydania odrębnego konstytutywnego orzeczenia o abuzywności postanowienia umowy lub powołania się na abuzywność klauzuli. Powyższe nie znajduje zastosowania, gdy konsument sprzeciwi się temu w sposób niewymuszony i jednoznaczny (uchwała Sądu Najwyższego z 6 kwietnia 2018 r., III CZP 114/17). W przypadku nieuwzględnienia przez sąd z urzędu niedozwolonych postanowień umownych, ma miejsce naruszenie art. 385¹ § 1 k.c. Podobnie przyjmuje się w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej. Obowiązek oceny nieuczciwego charakteru warunków umowy jest obowiązkiem ciążącym na organach wymiaru sprawiedliwości (wyrok z 21 kwietnia 2016 r., Radlinger i Radlingerová, C-377/14, EU:C:2016:283, pkt 77 i przytoczone tam orzecznictwo). Sądy krajowe mają obowiązek zbadania z urzędu, czy postanowienia umowne mają nieuczciwy charakter, stosując przepisy proceduralne w taki sposób, aby zapewnić konsumentowi skuteczną ochronę (wyrok z 30 maja 2013 r., Jörös, C-397/11, pkt 53). Powyższe znajduje również zastosowanie w przypadku braku aktywności po stronie konsumenta (wyrok z 14 czerwca 2012 r., Banco Español de Crédito SA, C-618/10, pkt 57). Sąd powinien jednak poinformować konsumenta, że postanowienie umowne jest niedozwolone, jednakże nie można wyłączyć jego zastosowania, gdy konsument powoła się na to postanowienie umowne (wyrok z 21 lutego 2013 r., Banif Plus Bank Zrt, C-472/11, pkt 27).

Analogicznie jest w postępowaniu nakazowym, jeżeli powód dochodzi swojego roszczenia na podstawie weksła, służącego zabezpieczeniu wierzytelności wynikającej z umowy zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem, to sąd jest zobowiązany z urzędu do zbadania i oceny postanowień umownych pod kątem ich ewentualnego nieuczciwego charakteru (wyrok z 7 listopada 2019 r., Profi Credit Polska, C-419/18 i C-483/18, EU:C:2019:930, pkt 40 oraz 77). Dopiero w ten sposób jest możliwe zagwarantowanie stronie będącej konsumentem ochrony praw przysługujących na podstawie Dyrektywy 93/13. Odnosząc powyższe do rozpoznawanej sprawy, Sąd Rejonowy w B. był zobowiązany z urzędu dokonać oceny postanowień umowy opcji nabycia akcji stanowiącej podstawę stosunku

podstawowego pomiędzy stronami, co powinno skutkować skierowaniem sprawy do postępowania zwykłego.

W przepisie art. 385³ k.c. zostały określone przykładowe niedozwolone postanowienia umowne, w tym pkt 23 zgodnie z którym za niedozwolone postanowienia umowne uznaje się te, które narzucają rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy. Przepis art. 37¹ § 1 k.c. określa właściwość przemienną sądu w sprawach, z powództwa przeciwko zobowiązanemu z weksla. Jednakże w sprawie z powództwa przedsiębiorcy przeciwko konsumentowi zobowiązanemu z weksla przyjmuje się, że sąd z urzędu uwzględnia nieskuteczność powołania się powódki na podstawę właściwości miejscowej z art. 37¹ § 1 k.c. (uchwała Sądu Najwyższego z 19 października 2017 r., III CZP 42/17). Powyższe, koresponduje z treścią pkt 1 lit. q załącznika do Dyrektywy 93/13 w świetle którego, za niedozwolone uznaje się, postanowienie umowne uprawniające przedsiębiorcę do wskazania sądu do rozpoznania sprawy, położonego daleko od miejsca zamieszkania konsumenta (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z 4 czerwca 2009 r., Pannon GSM Zrt., C-243/08, EU:C:2009:350, pkt 41). Celem jest eliminowanie postanowień umownych, umożliwiających przedsiębiorcy dokonanie jednostronnego i arbitralnego wyboru sądu korzystniej dla niego położonego, natomiast utrudniającego konsumentowi korzystanie z przysługującej mu ochrony prawnej. W rozpoznawanej sprawie, z treści umowy opcji nabycia akcji jednoznacznie wynika, że powódce przysługuje wyłączne uprawnienie do wypełnienia weksla według własnego uznania. W takim przypadku, Sąd Rejonowy w B. powinien z urzędu dokonać oceny skuteczności powołania się przez powódkę na treść art. 37¹ § 1 k.c. i uznać za niedozwolone postanowienie umowne, które jest niewiążące dla pozwanej, wskutek czego doszło do naruszenia art. 385³ pkt 23 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. W konsekwencji, nie był właściwy miejscowo do rozpoznania sprawy i powinien przekazać sprawę sądowi właściwemu na podstawie art. 200 § 1 k.p.c. w zw. z art. 27 § 1 k.p.c. Oczywiście jest więc, że niezastosowanie powyższych przepisów doprowadziło do rozpoznania sprawy przez sąd niewłaściwy miejscowo, jednakże należy zgodzić się z powódką, że w świetle okoliczności sprawy trudno uznać je za rażące.

Zgodnie z art. 385³ pkt 16 i 17 k.c., w razie wątpliwości uważa się,

że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które nakładają wyłącznie na konsumenta obowiązek zapłaty ustalonej sumy na wypadek rezygnacji z zawarcia lub wykonania umowy lub które nakładają na konsumenta, który nie wykonał zobowiązania lub odstąpił od umowy, obowiązek zapłaty rażąco wygórowanej kary umownej lub odstępnego. W rozpoznawanej sprawie, powódka wywiązała się ze swojego zobowiązania, ponieważ zapłaciła pozwanej kwotę, obejmującą przyszłą cenę akcji nabytych nieodpłatnie przez pozwaną. Z uwagi na to, że przedsiębiorca nie może zrezygnować z zawarcia lub wykonania umowy, jeżeli ją zawarł i wykonał, dlatego zachodzą uzasadnione wątpliwości co do potrzeby zastosowania art. 385³ pkt 16 k.c. w rozpoznawanej sprawie, w konsekwencji należało przyjąć, że nie doszło do rażącego naruszenia art. 385³ pkt 16 k.c.

Przechodząc następnie do ustalenia czy w rozpoznawanej sprawie zachodzi przypadek rażąco wygórowanej kary umownej, należy wziąć pod uwagę szereg kryteriów. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że wysokość kary umownej jest rażąco wygórowana jeżeli prowadzi do nieuzasadnionego wzbogacenia wierzyciela. Powyższe wymaga weryfikacji czy doszło do nieusprawiedliwionej okolicznościami sprawy dysproporcji między wysokością zastrzeżonej kary umownej, a ochroną interesu wierzyciela (postanowienie Sądu Najwyższego z 29 maja 2018 r., IV CSK 621/17 wraz z przywołanym tam orzecznictwem). W pierwszej kolejności, w rozpoznawanej sprawie istnieje bardzo duża różnica pomiędzy kwotą wypłaconą pozwanej przez powódkę, a ustaloną kwotą kary umownej. Następnie, w przypadku niewykonania lub nienależytego wykonania umowy, pozwana powinna zapłacić powódce karę umowną w wysokości pięćdziesięciokrotności ceny akcji, przy jednoczesnej znikomej szkodzie powódki, co stanowi przykład „rażąco wygórowanej kary umownej”. Zdaniem Sądu Najwyższego, powyższe prowadzi do poważnego uszczerbku majątkowego pozwanej, powodując obciążenie jej karą umowną wielokrotnie przewyższającą kwotę wpłaconą przez powódkę, co stanowi naruszenie art. 385³ pkt 17 k.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. Jednakże wobec pominięcia przez Sąd Rejonowy w Bielsku Białej badania treści umowy opcji nabycia akcji, trudno przyjąć to naruszenie za rażące. Dalej należy zaznaczyć, że kara umowna określona w umowie opcji nabycia akcji była rażąco wygórowana i jako klauzula abuzywna, nie wiązała pozwanej. Sąd

Rejonowy w B. nawet na żądanie pozwanej nie mógłby dokonać miarkowania tej kary umownej. W związku z tym, zarzut naruszenia art. 484 § 2 k.c. w zw. z art. 483 § 1 k.c. i art. 484 § 1 k.c., należało uznać za bezpodstawny.

Przechodząc do oceny przesłanki ogólnej skargi nadzwyczajnej, do podstawowych zasad wywodzonych z zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji RP) należy zasada ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, a także bezpieczeństwa prawnego jednostki. Sąd Rejonowy w B. nie uwzględnił okoliczności, że pozwana w momencie zawarcia umowy była konsumentem, w związku z tym jako słabsza strona umowy zawieranej z przedsiębiorcą podlega ochronie. W przypadku postępowania nakazowego z weksla skuteczna ochrona powinna polegać na weryfikacji postanowień umownych pod kątem ochrony konsumenta przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Sąd Rejonowy w B. wydając zaskarżony nakaz zapłaty, bez zbadania stosunku podstawowego wiążącego strony postępowania, wyłącznie na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, nie wywiązał się z obowiązku wynikającego z treści art. 76 Konstytucji RP oraz art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13, ograniczając się jedynie do formalnego sprawdzenia, czy weksel przedłożony przez powoda został należycie wypełniony, a jego treść i prawdziwość nie budzą wątpliwości. W konsekwencji pozbawił pozwaną właściwej ochrony sądowej, przez co naruszył podstawowe zasady i gwarancje konstytucyjne, składające się na klauzulę demokratycznego państwa prawa, a mającą swoje umocowanie w art. 2 Konstytucji RP. Warto zauważyć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że praktyka wydawania nakazu zapłaty przeciwko konsumentowi, wyłącznie na podstawie weksla przedstawionego przez powoda, bez kontroli umowy będącej źródłem stosunku podstawowego, na podstawie której doszło do jego wystawienia, „będzie prowadzić do powstania mechanizmu obejścia Dyrektywy 93/13 i stanowić będzie strukturalne zagrożenie zbiorowych interesów konsumentów” (wyroki Sądu Najwyższego z: 2 czerwca 2020 r., I NSNc 178/20; z 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; z 28 października 2020 r., I NSNc 22/20). Zdaniem Sądu Najwyższego uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty, jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Zgodnie z art. 89 § 4 u.SN, jeżeli zachodzą przesłanki wskazane w art. 89 § 1 u.SN, a zaskarżone orzeczenie wywołało nieodwracalne skutki prawne, w szczególności jeżeli od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło 5 lat, Sąd Najwyższy ogranicza się do stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których wydał takie rozstrzygnięcie, chyba że zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji przemawiają za wydaniem rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 91 § 1 u.SN. Przepisy art. 89 § 4 i art. 115 § 2 u.SN stanowią *lex specialis* w stosunku do art. 91 § 1 u.SN.

Uchylenie zaskarżonego orzeczenia stanowi wyjątek, który musi być uzasadniony w świetle zasad lub wolności i prawa człowieka i obywatela określonych w Konstytucji. Ponadto, nie może być interpretowany rozszerzająco i wymaga dodatkowego uzasadnienia (wyrok Sądu Najwyższego z 23 czerwca 2021 r., I NSNc 144/21). W rozpoznawanej sprawie, Prokurator Generalny wniósł skargę nadzwyczajną przed upływem 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego nakazu zapłaty, zatem z dochowaniem terminu wynikającego z art. 89 § 3 u.SN. Natomiast, rozpoznanie skargi nadzwyczajnej nastąpiło już po jego upływie. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się, że nie ma utrwalonej praktyki, czy bieg terminu z art. 89 § 4 u.SN ulega zawieszeniu w momencie wniesienia skargi nadzwyczajnej (wyrok Sądu Najwyższego z 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20). Mając na uwadze znaczenie zasady ochrony konsumentów wynikającej z art. 76 Konstytucji RP, Sąd Najwyższy uznał, że przemawia to za wydaniem orzeczenia na podstawie art. 91 § 1 u.SN, pomimo upływu pięcioletniego terminu od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego nakazu zapłaty.

Przepis art. 37¹ § 1 k.p.c. nie ma zastosowania, a Sąd Rejonowy w B. nie jest właściwy miejscowo do rozpoznania przedmiotowej sprawy. Dlatego, na podstawie art. 27 k.p.c. należało przekazać ją do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Z., jako właściwemu miejscowo. Sąd Rejonowy w Z. powinien skierować sprawę do rozpoznania w postępowaniu zwykłym, dokonać oceny materiału dowodowego, w szczególności treści umowy opcji nabycia akcji, uwzględniając przepisy o ochronie konsumentów.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 91 § 1 u.SN

uchylił w całości nakaz zapłaty wydany przez Sąd Rejonowy w B. z 30 września 2015 r., I Nc (...) w postępowaniu nakazowym z weksla, przekazując sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Z., jako właściwemu miejscowo.

O wzajemnym zniesieniu kosztów postępowania wywołanego wniesioną skargą nadzwyczajną Sąd Najwyższy orzekł na podstawie z art. 398¹⁸ k.p.c. i w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN.